

SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA
Gf.III.30.083/2017/4. szám

A Szegedi Ítéltábla a dr. Balla Anita ügyvéd által képviselt **(felperes neve) „f.a.” 5430 (felperes székhelye)** szám alatti székhelyű felperesnek – a dr. Fazekas István ügyvéd által képviselt **I.rendű alperes neve, I. r. alperes székhelye** szám alatti székhelyű I. rendű, valamint **II. r. alperes neve, II. r. alperes székhelye** szám alatti székhelyű II. rendű alperes ellen engedményezési szerződésből eredő követelés iránt indított perében a Szolnoki Törvényszék 2017. január 25. napján kelt 5.G.20.692/2016/10. számú ítélete ellen a felperes által 11. sorszám alatt előterjesztett fellebbezésre tekintettel lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta az alábbi

Í T É L E T E T :

Az elsőfokú bíróság ítéletét **helybenhagyja.**

Kötelezi a felperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg az I. rendű alperesnek 400.000,- (Négyszázezer) forint, továbbá a II. rendű alperesnek 150.000,- (Egyszázötvenezer) forint másodfokú eljárási költséget.

Kötelezi a felperest, hogy külön felhívásra fizessen meg az államnak 2.500.000,- (Kettőmillió-ötszázezer) forint le nem rótt fellebbezési illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I N D O K O L Á S

A felperes a perben nem szereplő **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet (jelenleg már felszámolás alatt), valamint további tíz takarékszövetkezet 2007-ben szindikátusi szerződéssel megalapították a **Alap neve** (továbbiakban: Alap). Az alapszabályból és a támogatási szabályzatból következően ennek célja az volt, hogy a takarékszövetkezetek pénzügyi válsághelyzetének kialakulását megelőzze, biztonságos működésüket fenntartsa. Ennek érdekében az Alap közgyűlési döntés útján közvetlen pénzügyi támogatást nyújthat tagjainak. Az ilyen támogatásról szóló szerződést az Alap igazgatósága készíti el és a támogatásban részesülő tag, illetőleg a támogató takarékszövetkezet közgyűlési döntés alapján azt ellenjegyzi.

A **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezettel szemben 2011. év első félévében a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) átfogó vizsgálatot tartott, melynek során a tőkehelyzetet veszélyeztető hiányosságokat tárt fel és erről az érintett takarékszövetkezetet jegyzőkönyvben értesítette. Az Alap ennek hatására tartott közgyűlésén a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet vagyoni helyzetének javítását irányozta elő a 8/2011. számú határozatával. Mindezek nyomán 2011. május 31. napján „Megállapodás alárendelt kölcsöntőke nyújtásáról” megjelölésű szerződés megkötésére került sor jelen per felperese és a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet között. Ebben a felek a kölcsön céljaként rögzítették, megállapodnak abban, hogy az Alap alapszabálya és a szindikátusi szerződés intézményvédelmi feladata ellátása körében

nyújtja a felperes a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet részére a szerződésben részletezett szabályok és feltételek mellett az alárendelt kölcsöntőkét, 79.000.000,- forint összegben. A szerződés IV/1. pontja szerint a kölcsöntőke összegét ugyanilyen összegű óvadék ellenében utalja át a felperes a kölcsönvevő takarékszövetkezet számlájára. A IV/4. pont szerint a kölcsönnyújtó az alárendelt kölcsöntőkét 7 évre nyújtja azzal, hogy a kölcsönnyújtó felmondását követő 5 éven belül egyenlő részletekben kell azt visszafizetni. A kölcsönnyújtó úgy gyakorolhatja felmondási jogát, hogy a rendkívüli felmondást kivéve az első 5 évben a takarékszövetkezetet tőke visszafizetési kötelezettség nem terhelheti. A szerződés VIII. pontja az azonnali hatályú felmondás szabályait tartalmazza. A IX. pontban szerződési biztosítékot kötöttek ki a felek, mely szerint a felperes, a szerződésből eredő fizetési kötelezettségek biztosítása céljából óvadéki szerződést köt a kölcsönvevővel, mely a szerződés 1. számú mellékletét képezi. Ebben a felek 79.000.000,- forint óvadék kikötést írtak elő, melyet a kölcsönbevevő bankközi betétként helyezett el a felperesnél, a kölcsönszerződés teljes időszakára.

A PSZÁF 2012. februárjában ismét vizsgálatot tartott a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezetnél, majd elrendelte a tagi betétek zárolását, melyet csak azzal a feltétellel vont vissza, hogy az óvadékokat a kölcsönnyújtó takarékszövetkezetek visszafizetik a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet részére. A PSZÁF ajánlását elfogadó szándéknyilatkozat nyomán a felperes 2012. március 5. napján 79.000.000,- forint összegű óvadékot utalt vissza a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet részére. Ezt követően újabb biztosíték kikötésére került sor, a kölcsönvevő két ingatlanára terhelt jelzálogjog útján.

A **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet 2012. június 1. napján végelszámolás alá került, június 5-én pedig kizárták az Alapból.

A felperes az alárendelt kölcsön nyújtására szóló szerződést 2012. június 8-án azonnali hatállyal felmondta arra hivatkozással, hogy a kölcsönben részesült takarékszövetkezet vagyoni helyzetének megromlása veszélyezteti a kölcsön visszafizetésének lehetőségét. Ezt kiegészítette azzal, hogy a vagyoni helyzetéről nem hitelesen informálta őt a szerződéskötéskor a kölcsönvevő, valótlan tényeket közölt, adatokat titkolt el, és az ügyletkötéskor megtévesztő módon járt el. Mindezek következtében a felmondás kapcsán a felperes egyösszegű követelést kívánt érvényesíteni a teljes kölcsöntőkére és annak járulékaira.

A felperes mint engedményező 2012. június 19-én engedményezési szerződést kötött az I. rendű alperessel mint engedményessel, ezáltal a felperesnek a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet felé fennálló egyösszegű, lejárttá válnak tekintett 79.000.000,- forint összegű követeléséből 56.000.000,- forint engedményezésére került sor. Felek a szerződésben rögzítették, hogy az engedményesnek a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet „v.a.”-val szemben 56.000.000,- forint és járulékai összeget kitevő kölcsöntartozása áll fenn. A szerződés 4. pontja szerint az engedményes az engedményező követelését kifejezetten abból a célból kívánja megvásárolni, hogy azt a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet „v.a.”-val szemben fennálló tartozásával szemben beszámítsa. Mindezekre tekintettel a szerződésben foglaltak alapján az engedményező az 1. pontban részletezett követeléséből 56.000.000,- forintot, és az erre eső arányos járulékokat, a hozzá tartozó jogokkal az engedményesre engedményezte, aki az engedményezést elfogadta. A felperes 2012. október 1. napján újabb engedményezési szerződést kötött. Ekkor a II. rendű alperesre 23.000.000,- forintot engedményezett, a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezettel szemben fennálló alárendelt kölcsönnyújtásból eredő követelésének fennmaradt részét ruházta át a II. rendű alperesre. A II. rendű alperesnek a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet irányában két kölcsönszerződésből eredően, 55.000.000,- forintot meghaladó tartozása volt ekkor. A szerződés 4. pontjában ennek megfelelően rögzítésre került, hogy az engedményes kifejezetten abból a célból kívánja a követelést megvásárolni, hogy azt az akkor

még végelszámolás alatt lévő **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet irányában fennálló tartozásába beszámítsa.

A felek szerződéseik 7. pontjában rögzítették, hogy az engedményes az engedményezés ellenértékéért a szerződés aláírásától számított 1 éven belül megfizet az engedményezőnek I. rendű alperes esetében 56.000.000,- forintot, míg II. rendű alperes esetében 23.000.000,- forintot. Mindkét szerződés 11. pontjában az engedményesek korlátozták a szerződéstől való elállás jogát arra az esetre, ha jogerős bírósági határozat kimondja, hogy a megállapodással rá engedményezett követelést a saját adósságába, a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet „v.a.”-val szemben nem számíthatja be.

A Fővárosi Törvényszék Gazdasági Kollégiuma 27.Fpk.01-12-011187/3. számú végzésével megállapította a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet fizetéseképtelenségét és elrendelte annak felszámolását. A felszámolás kezdő időpontja 2012. október 12. napja. Az I. rendű alperes 2012. július 11. napján, míg II. rendű alperes 2012. október 10-én jelentette be a felszámolás alá került takarékszövet felé az engedményezés tényét és azt, hogy a rájuk átszállt követelést be kívánják számítani a felszámolás alá került takarékszövetkezettel szemben fennálló tartozásukba. A felszámoló vitatottként fogadta be a hitelezői igénybejelentéseket, kétségbe vonta az alárendelt kölcsönszerződés felmondásának jogszerűségét, továbbá az engedményezés hatályosságát, és vitatta a beszámítási igény megalapozottságát.

E jogi álláspontja érvényesítése érdekében a felszámoló az adós takarékszövetkezet nevében peres eljárást indított a Szolnoki Törvényszéken 8.G.20.883/2012. ügyszám alatt, jelen per felperese a mint I. rendű, továbbá az alperesek mint II. és III. rendű alperesek ellen. Az előzményi perben felperesként eljár **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet „f.a.” felszámolója útján előterjesztett módosított keresetében a 2011. május 31-én megkötött „megállapodás alárendelt kölcsöntőke nyújtására” megnevezésű szerződés megjelölt egyes rendelkezései vonatkozásában jogszabályba ütközés, jogszabály megkerülése, illetőleg jóerkölcsbe ütközés címén kérte az érvénytelenség megállapítását. A szerződés IV/1. pontjából az „óvadék ellenében” kifejezésre, a IV/4. első mondatának „felmondását” kifejezésére vonatkozóan, a IV/4. pont 2. mondatára, továbbá a teljes VIII. és IX. pontokra vonatkozóan semmisségre hivatkozott. Kérte ugyanezen jogalapon a kölcsönszerződéshez kapcsolódó, óvadéki szerződés, valamint az ugyancsak biztosítéki szerződésként 2012. március 3-án megkötött jelzálogszerződés érvénytelenségének megállapítását, továbbá a hatálytalan szerződés-felmondás érvénytelenségének, valamint az ezt követően kötött engedményezési szerződések érvénytelenségének megállapítását is. Másodlagos jogcímként a Ptk. 210. § (3) bekezdése szerinti megtámadási okra is hivatkozott, állítva, hogy a felek kölcsönös tévedése állt fenn szerződéskötéskor. A jelzálogjoggal terhelt ingatlanok esetében a jelzálogjogok ingatlan-nyilvántartási törlésére vonatkozó érvénytelenségi jogkövetkezmény iránti keresetet felperes utóbb visszavonta, utalva arra, hogy az ingatlanok a felszámolás során tehermentesen értékesítésre kerültek. Indokolásként előadta, hogy a perbeli kölcsönszerződés hivatkozott rendelkezései a Hpt. 5. számú melléklet 19. pontjához kapcsolódó, az alárendelt kölcsöntőkének tartalmi kellékeit rögzítő jogszabályi rendelkezésbe ütköznek, ezért semmissék. Ennek megfelelően a szerződésnek, csak ezeken kívüli rendelkezései érvényesek. Hangsúlyozta, hogy a PSZÁF határozatában előírtak, valamint az Alap 1/2008. számú határozata alapján a felek tényleges szerződési akarata a Hpt. 5. számú mellékletében rögzítettek szerinti alárendelt kölcsön nyújtására irányult, annak érdekében, hogy a felperesi takarékszövetkezet szavatoló tőkéje növekedjék.

Az I. rendű alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Álláspontja szerint a szerződés nem alárendelt kölcsön nyújtására, hanem hosszú távú kölcsön biztosítására szolgált. Ezt alátámasztja, hogy a kölcsönt előbb óvadékkal, majd pedig jelzálogjoggal is biztosították. Kikötötték továbbá az azonnali hatályú felmondás lehetőségét is. A Hpt. előírásaitól eltérő

szerződési kikötések miatt a szerződést nem lehet alárendelt kölcsönnek tekinteni. Megjegyezte, hogy a PSZÁF a kölcsönhöz kapcsolódó óvadéki szerződéskötés érvényességét korábban nem vonta kétségbe, és a szindikátusi szerződés szerint a tagok közötti pénzügyi támogatás nemcsak alárendelt kölcsön, hanem egyéb általános célú kölcsön formájában is megvalósulhatott. Hangsúlyozta, hogy felmondása indokolt volt, ezt az adós vagyoni helyzetének romlása és hitelképtelenné válása, tehát a végelszámolás alá kerülés váltotta ki. A szerződés ilyen módon történő megszüntetése lehetővé tette az I. rendű alperes számára a kölcsönszerződés felmondását, és az így egy összegben lejárttá tett követelés további alperesekre történő engedményezését.

A II. rendű alperes az elsőfokú eljárás során ellenkérelmet nem terjesztett elő.

A III. rendű alperes a kereset elutasítását kérte, egyúttal viszontkeresetet támasztott, melyben kérte annak megállapítását, hogy a perbeli kölcsönszerződés színlelt volt, az nem alárendelt kölcsöntőke nyújtására irányult, hanem kölcsönszerződést leplez, és mint ilyen a Ptk. 207. § (6) bekezdésébe ütközik, annak tartalmát a leplezett szerződés jogi tartalma szerint kell megítélni. A megállapodás, mint a Ptk-ban rögzített általános szabályai szerint megkötött kölcsönszerződés érvényes, az azt biztosító óvadék és jelzálogszerződésekkel együtt. Ehhez képest kérte annak megállapítását is, hogy a I. rendű alperes jogosult volt a kölcsönszerződés felmondására, majd ezt követően a kölcsönkövetelés II. és III. rendű alperesek részére történő engedményezésére, akik a felperes felé fennálló tartozásuk csökkentésére a követelést beszámítás útján felhasználhatták. Az elsőfokú bíróság az előzményi perben meghozott ítéletével a felperes által előterjesztett valamennyi keresetet elutasította, egyúttal a III. rendű alperes viszontkeresetének helyt adott, és megállapította, hogy a felperes és az I. rendű alperes között létrejött „megállapodás alárendelt kölcsöntőke nyújtására” elnevezésű szerződés színlelt, az valójában kölcsönszerződést leplez, a kölcsönszerződés pedig érvényes, az azt biztosító óvadéki és jelzálogszerződéssel együtt. Az ítélet értelmében az I. rendű alperes jogosult volt a kölcsönszerződés felmondására és az így esedékessé vált kölcsönkövetelés engedményezésére, ezáltal a II. és III. rendű alperes a beszámításra vonatkozó jogszabályi feltételek betartásával jogosult az engedményezett követelések beszámítására.

Az engedményezési szerződéseket a felek 2013. július 18. napján módosították, ekkor megállapodtak abban, hogy az engedményesek az engedményezés ellenértékéért a Szolnoki Törvényszék 8.G.20.883/2012. számon a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet „f.a.” felperes által indított perben születendő ítélet jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belül kötelesek felperes részére az engedményezés ellenértékét megfizetni (I. rendű alperes esetében 56.000.000,- forintot, míg II. rendű alperes esetében 23.000.000,- forintot).

Az előzményi perben hozott elsőfokú ítélet ellen, felperes által előterjesztett fellebbezés alapján lefolytatott másodfokú eljárásban a Szegedi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és megállapította, hogy a felperes, valamint I. rendű alperes között 2011. május 31. napján megkötött „megállapodás alárendelt kölcsöntőke nyújtásáról” megnevezésű szerződés

- IV/1. pontjában „óvadék ellenében” kikötés, továbbá
- a IV/4. pont első mondatának „felmondását” kifejezés,
- a IV/4. második mondatának szerződési rendelkezése, továbbá
- a VIII. és IX. pontokban rögzített szerződési rendelkezések érvénytelenek.

Megállapította, hogy a felperes és I. rendű alperes között a szerződés biztosítékaként

- a 2011. május 31-én létrejött „óvadéki szerződés”, valamint

a 2012. március 19-én létrejött **ingatlan 1. helyrajzi száma** helyrajzi számú és a **ingatlan 2. helyrajzi száma** helyrajzi számú ingatlanokra 79.000.000,- (Hetvenkilencmillió) Ft tőke és járulékaik iránti követelés biztosítására alapított jelzálogszerződések ugyancsak érvénytelenek.

Az ítéltábla a III. rendű alperes viszontkeresetét elutasította, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletének felperesi keresetét elutasító rendelkezését helybenhagyta.

Az ítélet tábla határozatában megállapította, hogy a szerződő felek nem színeltek külső harmadik személy felé (a PSZÁF) az alárendelt kölcsöntőke nyújtására vonatkozó szerződéskötést, hanem kifejezetten ilyen típusú megállapodást kellett kötniük, azaz megállapodásuk – ellentétben az elsőfokú bíróság ítéletében foglaltakkal – nem volt színel, az nem egy hosszú lejáratú, Ptk. szabályai szerinti kölcsönszerződést leplezett. Ezen megállapodás alapján a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet tényleges likvid pénzeszközhöz nem is jutott, mert a részére 2011. június 9. napján átutalt összeggel azonos összeget óvadékként a **(felperes neve)** részére azonnal átadott. A szerződési konstrukcióból adódóan azt szavatoló tőkeként azonban könyveiben feltüntette, éppen ez volt a kölcsönös szerződési cél.

Az ítélet tábla megállapította, hogy az alárendelt kölcsön nyújtására irányuló szerződés egyes kikötései a Hpt. 5. számú melléklet 19. pontjában foglaltaknak nem felelnek meg, azzal alapvetően ellentétesek, ezáltal jogszabályba ütközőek. A felek megállapodása azonban biztosíték nyújtását is tartalmazta, amely a melléklet 19. pont b) pontjába ütközik, tekintve, hogy az alárendelt kölcsöntőkének minősülő kölcsön törlesztések sorrendjében, a részvényeseket megelőző legutolsó helyen áll, ezért biztosíték kikötésével sem válhat kedvezőbb kielégítésűvé, továbbá a szerződés azonnali hatályú felmondási jogot tartalmaz akként, hogy az óvadéki összegből a követelés azonnali beszámítással kielégíthető, ez pedig a melléklet 19. pont c) pontjába ütközik, amely szerint legkevesebb 5 év múlva fizethető vissza a kölcsön tőke összege, illetőleg a kölcsönt felvevővel szemben a kölcsönnyújtót beszámítási jog sem illeti meg (f) pont szerint).

Az ítélet tábla a felperes elsődleges kereseti kérelmében foglaltaknak helytadva megállapította az alárendelt kölcsönszerződésnek az azonnali felmondási jogra, és a biztosítékadásra vonatkozó kikötései érvénytelenségét, és a szerződés ezen rendelkezései tekintetében a részleges érvénytelenséget.

Az óvadék, valamint a jelzálogjog szerződést biztosító mellékkötelezettség kapcsán kifejtette, a szerződés biztosíték nyújtásával kapcsolatos kikötés érvénytelen, úgy a külön szerződésben foglalt szerződést biztosító járulékos jellegű mellékkötelezettség kikötése is érvénytelen, ezért az ítélet tábla megállapította a felperes keresetében megjelölt óvadéki szerződés, valamint jelzálogszerződések érvénytelenségét is.

A perben azon felperesi hivatkozás kapcsán, hogy az I. rendű alperes a **(felperes neve)** az alárendelt kölcsöntőke szerződést jogellenesen mondta fel, ezért egyösszegű követelése nem keletkeztetett, ezáltal az engedményezési megállapodás, amelyet I. rendű alperes a II. és III. rendű alperesekkel kötött, semmis, és a II. és III. rendű alpereseknek nincs a felperessel szemben beszámítható követelése, az ítélet tábla rámutatott arra, hogy a Pp. 123. §-a szerinti megállapításra irányuló kereseti kérelemnek csak akkor van helye, ha a kért megállapítás a felperes jogainak az alperessel szemben való megóvása végett szükséges, és a felperes a jogviszony természeténél fogva, a kötelezettség lejártának hiányában, vagy más okból teljesítést nem követelhet.

Az ítélet rögzítette továbbá, hogy ha a felszámoló vitatja a követelés fennálltát, illetve a II. és III. rendű alperesek jogelődje által gyakorolt felmondás jogszerűségét, és ezáltal a követelés keletkezését, engedményezését és beszámítását, úgy a felszámolási eljárást lefolytató bíróság előtti eljárásban vitatott hitelezői igényként az peren kívül elbírálgatható. Utalt arra, hogy a **(felperes neve)** jelen per felperese által gyakorolt felmondási jognak nem az érvényessége vagy érvénytelensége, hanem jogszerűsége vizsgálható, azonban a perben rendelkezésre álló adatok alapján az alárendelt kölcsöntőke nyújtására kötött megállapodás felmondása jogszerűnek nem tekinthető, ennek következményeit a felszámolási eljárás keretein belül lehet levonni, külön megállapítási keresethez fűződő jogi érdeke a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezetnek erre vonatkozóan nem áll fenn.

Az ítélet tábla kiemelte, hogy a fenti eljárás lefolytatásának hiányában a felszámoló a II. és III. rendű alperesekkel szemben, mint velük kötött kölcsönszerződésekből származó követelés jogosultja marasztalás iránti kereset előterjesztésére is jogosult, amely perben a II. és III. rendű alperesek

hivatkozhatnak az I. rendű alperes és a felperes között létrejött alárendelt kölcsönszerződés felmondására, az abból származó követelés engedményezésére és a tartozások beszámítással történő megszűnésére. Egy ilyen marasztalási kereset tárgyában folyó perben van mód II. és III. rendű alperesek beszámítási igényének elbírálására, tehát ezen kérelmek tekintetében megállapítási kereset előterjesztésére sem a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezetnek, sem a III. rendű alperesnek keresetösségi joga nem áll fenn a Pp. 123. § konjunktív feltételei hiányában.

A Szegedi Ítéltábla 2015. május 28. napján meghozott fenti ítéletének kézbesítése nyomán az alperesek 2015. október 14. napján kelt levelükben bejelentették a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet felszámolójánál 56.000.000,- forint, illetve 23.000.000,- forint és járulékaira vonatkozó hitelezői igényük visszavonását. Kérték a hitelezői igények nyilvántartásból való törlését, egyidejűleg a felszámolás alá került takarékszövetkezettel szemben fennálló kölcsöntartozásuk teljes összegét átutalták a felszámoló részére. A felszámoló 2015. november 5. napján kiadott nyilatkozataiban az alperesek hitelezői igénybejelentésének – beszámítási kérelmekkel együttes – törléséről adott ki tájékoztatást.

Az alperesek 2015. október 21. napján kelt írásbeli nyilatkozatokkal felperes felé az engedményezési szerződéstől történő elállást jelentettek be. A felperes ennek ellenére az engedményezési szerződésben kikötött ellenérték megfizetésére igényt tartott, ennek teljesítésétől azonban az alperesek a továbbiakban elzárkóztak.

Mindezen tényállási előzmények után indította jelen pert a felperes, keresetében kérve, hogy a bíróság kötelezze az I. rendű alperest 56.000.000,- forint és járulékai, továbbá II. rendű alperest 23.000.000,- forint és járulékai megfizetésére, engedményezési szerződésből eredő ellenérték megfizetése címén. Keresetének indokaként előadta, hogy az engedményezési szerződéseket módosító okirat 7. pontja szerint az alperesek az engedményezés ellenértékét a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet által indított perben születendő ítélet jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belül vállalták megfizetni az ő részére. Az alperesek beszámítási igényének érvénytelenségére vonatkozó kérelem azonban jogerősen elutasításra került. A jogerős ítélet nem mondta ki, hogy az alperesek ne lennének jogosultak beszámítani követelésüket a felszámolás alá került takarékszövetkezettel szemben fennálló tartozásukba. A felperes az alperesek elállását jogszerűtlennek minősítette, a szerződések 11. pontjában kikötött elállási ok ugyanis nem következett be.

Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Álláspontjuk szerint az előzményi perben a bíróság jogerős ítéletének indokolásában megállapította, hogy az alárendelt kölcsönszerződés felperesi felmondása jogszerűtlen volt, az nem tette egy összegben lejárttá a követelést. Emiatt a felszámolási eljárásban rájuk engedményezett követelés beszámításának lehetőségétől elestek, ez pedig indokoltta tette, hogy hitelezői igény bejelentéseiket és beszámítási igényüket visszavonják. Ez egyúttal megalapozta a felperessel szembeni elállás lehetőségét. A per során érvénytelenségi kifogást is előterjesztettek a Ptk. 200. § (2) bekezdésére hivatkozással, állítva, hogy a felperes által közölt azonnali hatályú felmondás joghatás kiváltására nem volt alkalmas, annak érvénytelensége kihat az engedményezési szerződésekre is. Álláspontjuk szerint az előzményi perben hozott jogerős ítéletből levezethető, hogy az engedményezési szerződések érvénytelenek.

Az elsőfokú bíróság ítéletével az engedményezési szerződésből eredő, I. rendű alperessel szemben 56.000.000,- forint és járulékai, míg II. rendű alperessel szemben 23.000.000,- forint és járulékai megfizetése iránt, engedményezési ellenérték címén előterjesztett keresetet elutasította. Az ítélet jogi indokolásában a tényállásból kiemelte, az engedményezési szerződésből kitűnően mindkét alperes abból a célból kívánt a felperes mint kölcsönadó helyébe lépni az engedményezés útján,

hogy azt a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezettel szemben fennálló tartozásába beszámítsa. Ezt a szerződés 11. pontja egyértelműen rögzíti. Abban egyetértett a bíróság a felperesi állásponttal, hogy e beszámítás jogi lehetőségéről az ítéletábra az előzményi perben érdemben nem foglalt állást, az ezzel kapcsolatos megállapítási keresetet a Pp. 123. § törvényi feltételeire hivatkozással utasította el, ilyen megállapítási keresethez fűződő jogvédelem hiányában. Emellett az előzményi perben hozott jogerős ítélet rögzítette, hogy a jelen per felperese által a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet irányában közölt – az alárendelt kölcsöntőke nyújtására kötött megállapodás – felmondása jogszerűnek nem tekinthető. A bíróság ebből azt a következtetést vonta le, hogy a jogszerűtlen felmondás nem váltott ki olyan joghatást, amellyel egyösszegű lejárt követelése keletkezett volna a jelen per felperesének a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezettel szemben. Emiatt viszont a beszámításnak nem jött létre jogalapja. Ennek következtében vonták vissza az alperesek a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezettel szembeni felszámolásban korábban előterjesztett hitelezői igényeiket, majd pedig önként teljesítették a takarékszövetkezettel szembeni tartozásaikat.

Összességében az volt az elsőfokú bíróság megítélése a perbeli jogkérdésről, hogy az ítéletábra előzményi perben hozott határozat indokolásából levonható következtetés: a felmondás jogszerűtlensége miatt nem volt a felperesnek lejárt, egyösszegű követelése a kölcsönt felvevővel szemben, ezért nem érvényesek az engedményezési megállapodások, illetőleg ezek alapján nem lehet alapos a beszámítási igény sem. Az alperesek jogszerűen elállhattak a perbeli engedményezési szerződésektől. A bíróság megjegyezte, annyiban elfogadható a felperesi álláspont, hogy akár fennálló, de még le nem járt követelés is engedményezhető, azonban az alperesek kifejezetten a beszámítási lehetőség érdekében kötötték a szerződéseket, melyek egy le nem járt követelés megszerzése esetén sem tették volna lehetővé az engedményezési szerződések 4. pontja szerint célzott beszámítást.

Az ítélet ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést kérve annak megváltoztatását, és az alperesek kereseti kérelem szerinti marasztalását. A fellebbezési álláspont szerint az elállás jogszerűségének kérdésében az elsőfokú bíróság helytelen álláspontot foglalt el, az elállást az alperesek két okból sem gyakorolták jogszerűen. Egyrészt azért, mert ők maguk tevékeny magatartásukkal teremtettek olyan jogi helyzetet, amely miatt a felszámolás alá került takarékszövetkezettel szembeni követelések a hitelezői igények visszavonása folytán megszűntek, így ennek jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítása útján már nem lehet visszaszármaztatni a felperesre egyik követelést sem. Ez abból következik, hogy az alperesek, mivel visszavonták korábban szabályszerűen, hatályosan bejelentett hitelezői igényeiket, az alárendelt kölcsön visszakövetelése tekintetében a 180 napos jogvesztő határidő miatt a felperesnek is megszűnt a joga a követelésre és a hitelezői igény bejelentésre, mivel anyagi jogvesztés következett be. A felperes másrészről továbbra is vitatta az alperesi elállási jognyilatkozatok jogszerűségét, azok a szerződés megszűnésének joghatását nem válthatták ki, a szerződésben kikötött, szigorúan behatárolt elállási feltétel bekövetkezte hiányában. Nem létezik ugyanis olyan jogerős bírósági döntés, amelyből kétséget kizáróan megállapítható lenne, hogy az alperesek ne lettek volna jogosultak beszámítani az általuk megszerzett követelést a felszámolás alá került **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezettel szemben fennálló kölcsöntartozásukba. Az ítéletábra előzményi perben hozott ítélete nem teremtett ítélt dolgot a beszámítás jogszerűsége tárgyában, abból nem következik a beszámítás megengedhetőségének kizártsága. Mindebből következően nem volt jogszerű ok, sem jogi lehetőség arra, hogy az alperesek elálljanak a perbeli engedményezési szerződésektől. Amikor az alperesek önként megfizették tartozásaikat, a felszámolás alá került takarékszövetkezetnek, maguk zárták ki a beszámítás lehetőségét. Mindezt annak kivárása előtt, hogy a beszámítás tárgyában érdemi bírósági döntés született volna. Az alperesek elállása már a kikötött feltétel bekövetkezte előtt megtörtént, így az jogszerűnek nem tekinthető. A perbeli engedményezési szerződéseket illetően felperes

felhívta a figyelmet arra, maga a felszámoló is érvényesnek tekintette azokat, mivel hitelezői igényként tartotta nyilván az abból eredő követeléseket, majd pedig e követelésekről az alperesek rendelkeztek is, amikor a hitelezői igényeiket visszavonták. Hangsúlyozta, a jövőben lejáró követelés is engedményezhető, ezt az elsőfokú bíróság ítéletének jogi indokolása helyesen tartalmazta, ugyanakkor a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet elleni felszámolási eljárás megkezdésére tekintettel a Cstv. 35. § (1) bekezdése folytán az engedményezett követelések a felmondástól függetlenül, törvénynél fogva már mindenképp lejárttá váltak. Az alperesek érvénytelenségi kifogása kapcsán kérte figyelembe venni, hogy a jogszabályba ütköző szerződéses rendelkezések semmisségének megállapításához az szükséges, hogy a semmisséget mint jogkövetkezményt maga a megsértett jogszabály kifejezetten előírja, ehhez képest az alperesek, illetve az elsőfokú ítélet sem jelölt meg olyan jogszabályhelyet, amely alapján a szerződések érvénytelenek lennének. Felperes hivatkozott továbbá arra, a peres felek számítottak rá, hogy a beszámítási jog érvényesíthetőségének eldöntése elhúzódhat, éppen ezért kötöttek ki halasztott ellenérték fizetést az engedményezési szerződések módosítása során. Az alperesek elérhették volna a beszámítást mint az engedményezésben kitűzött jogi célt, ha az eredeti elképzelések szerint a felszámolási eljárásban ezirányú igényüket fenntartják. A követelések beszámítással történő megtérülését felperesi álláspont szerint maguk az alperesek hiúsították meg, ettől függetlenül az engedményezési szerződések szerinti szolgáltatásra felperes részéről sor került, az ellenértéket ezért az alperesek kötelesek megfizetni részére.

A felperes fellebbezését az ítéletáblához benyújtott 3. sorszámú beadványában kiegészítette, ebben kitért arra, hogy az előzményi perben az ítéletábla jogerős döntése folytán a beszámítás jogilag nem lehetetlenült, annak lehetősége továbbra is fennállt. Sérelmezte, hogy ennek ellenére az alperesek visszavonták hitelezői igényeiket, annak bevétele nélkül idézték elő a rájuk átszállt követeléssel kapcsolatos jogvesztést, hogy bizonyosságot szereztek volna arról, van-e jogi lehetőség a beszámításra. Ezzel maguk idézték elő azt a helyzetet, amely alapján a beszámítás utóbb már tényleg lehetetlenült. Sérelmezte, hogy anyagi jogvesztés folytán ő maga utóbb elesett a hitelezői igény érvényesítés lehetőségétől. Továbbra is kérte figyelembe venni a Ptk. 320. § (3) bekezdés rendelkezését, mely szerint nem gyakorolhatja szerződésen alapuló elállási jogát az a fél, aki a már megkapott szolgáltatást nem tudja visszaszolgáltatni.

Az alperesek fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult.

A fellebbezés nem alapos.

A perbeli jogvita elbírálása során döntő jelentősége van a tényállási elemek sorrendjének és a peres felek engedményezési szerződéseinek ezek közti elhelyezkedésének, továbbá e szerződések Ptk. 207. § (1) bekezdés szerinti pontos értelmezésének, különös tekintettel azok céljára. Nem vitatott tényállási elem, hogy a perbeli engedményezési szerződések megkötését megelőzően a felperes – az Alap tagjaként – a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet szavatoló tőke emelése céljából a perben irányadó 1996. évi CXII. tv. (Hpt.) 5. számú melléklet 19. pontja szerinti ún. alárendelt kölcsönt biztosított 79.000.000,- forint értékben. Az I. és II. rendű alperes pedig 56.000.000,- forintot elérő, továbbá 23.000.000,- forintot meghaladó, korábban felvett kölcsönök visszafizetésével tartoztak a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet felé. A peres felek 2012. június 1-jét követően a takarékszövetkezet végelszámolás alá kerülése nyomán – annak megrendült vagyoni helyzetének ismeretében – kötötték meg az engedményezési szerződéseket (2012. június 19-én, illetve október 1-jén). A szerződések egyező szövegezésű 4. pontjában az alperesek egyértelművé tették, céljuk az, hogy a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezettel szemben fennálló tartozásaikba a megvásárolt követelést be tudják számítani és ezáltal kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségük megszűnjön. A szigorúan behatárolt célú

szerződések egyedi biztosítékeként elállási jogot is kikötöttek a 11. pontban, azt rögzítve, ha jogerős bírósági határozat kimondja, hogy az engedményezett követelés a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezettel szemben nem beszámítható, úgy az alperesek az engedményezési szerződésektől elállhatnak. Kiemelendő tehát, az engedményezési szerződések megkötésének célja ez volt, hogy az alperesek a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezettel szembeni beszámítási jogukat az engedményezéssel megszerzett követelések útján érvényesíteni tudják, azaz a szerződések lényeges tartalmi eleme volt a megszerzendő követelések beszámíthatósága. A kölcsönkövetelés- és az alárendelt kölcsön követelés – engedményezését jogszabály nem tiltja, a kölcsönszerződés felmondásának jogszerűségétől függetlenül az engedményezés hatályos, hiszen nem lejárt követelés is engedményezhető, amint azt az elsőfokú bíróság helyesen megállapította. Beszámításnak azonban csak a lejárt követelésekkel szemben van helye (Ptk. 296. § (1) bekezdés), mivel helytálló az a felperesi hivatkozás, hogy a **takarékszövetkezet 1. neve** Takarékszövetkezet 2012. október 12. napján bekövetkezett felszámolás alá kerülése folytán a Cstv. 35. § (1) bekezdésére tekintettel a korábban közölt felperesi felmondás joghatásától függetlenül, törvénynél fogva, az alárendelt kölcsön lejárttá vált. A hitelezők beszámítására a felszámolás esetén a Ptk. rendelkezésein túl a Cstv. 36. § rendelkezései is irányadók, mellyel a felszámolás előtt engedményezett követeléseknél a beszámítást nem akadályoznák. Az alárendelt kölcsönszerződésből eredő követelés érvényesíthetőségét azonban a Hpt. 5. számú melléklet 19. pontjában rögzített szigorú törvényi feltételek jelentősen korlátozzák. Ezek közül kiemelendő a b) pont, mely szerint az alárendelt kölcsöntőke nyújtására vonatkozó szerződésnek tartalmaznia kell a kölcsönt adó fél egyetértését arra vonatkozóan, hogy az általa nyújtott kölcsön bevonható a hitelintézet adósságának rendezésébe és a kölcsönt nyújtó követelése a törlesztések sorrendjében a részvényesek, valamint az alapvető és járulékos kölcsöntőkét biztosítók előtti legutolsó helyen áll. Ez felszámolás esetén egy hátrасorolt hitelezői igényérvényesítést tesz csak lehetővé. A perbeli esetben döntő jelentőségű továbbá az alárendelt kölcsönszerződésre vonatkozó szabályok közül a Hpt. 5. számú melléklet 19. pont f) pontja is, mely szerint az alárendelt kölcsöntőkével kapcsolatban kizárt a kölcsöntőkét nyújtó bármiféle beszámítási joga a kölcsönt felvevővel szemben. Ez a tilalom egyaránt vonatkozik a követelés felszámolás előtti és alatti időszakban történő beszámítására. Az engedményezési szerződés folytán az I. és II. rendű alperes az alárendelt kölcsöntőkét nyújtó felperes jogi helyzetébe kerültek (Ptk. 329. § (1) bekezdés), az engedményezés a követelés jogcímét nem változtatta meg, így követelésük továbbra is alárendelt kölcsöntőke szerződésből eredő követelés. Ekként az említett korlátozó törvényi háttérszabály rájuk nézve is fennáll, az engedményezéssel megszerzett követelés vonatkozásában sem a felszámolás előtt, sem alatt beszámításnak helye nincs.

Az alperesek a per során nem csak elállási joguk gyakorlásának jogszerűségére, hanem az engedményezési szerződések Ptk. 200. § (2) bekezdés szerinti érvénytelenségére is hivatkoztak, ez alapján is mentesülni kívántak az engedményezési ellenérték megfizetése alól. Az érvénytelenségi kifogás tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletének jogi indokolása azonban érdemben nem foglalt állást, mivel abból indult ki, hogy az érvényes engedményezési szerződésben kikötött elállási jogukat az alperesek jogszerűen gyakorolták és ez alapján mentesülnek az ellenérték fizetés alól. Az ítéletábra jogi megítélése az ismertetett tényállási elemekre figyelemmel ettől eltérő. A felek közötti szerződések a Hpt. említett tiltó szabályának hatálya alá estek, mely a beszámítási joggyakorlást az engedményezettek számára kizárttá tette. A felek lényeges szerződési feltételnek tekintették, hogy az engedményezett követelés beszámításra alkalmas legyen, erre figyelemmel kötötték a szerződést. Ez olyannyira lényeges feltétel volt, hogy az elállási jogot is a követelés beszámíthatóságának hiánya esetére kötötték ki. Az engedményezett követelés azonban nem beszámítható, azaz a kívánt szolgáltatásra alkalmatlan. Felmerül tehát, hogy céljukat tekintve a szerződések már eleve megkötésükkor lehetetlen szolgáltatásra irányultak, vagyis teljesítésük a célzott joghatás kiváltása

szempontjából nem volt lehetséges, azaz a semmisség, vagy a szerződésszegés – ezen belül a teljesítés lehetetlenülésére vonatkozó szabályok – alkalmazandók.

A lehetetlen szolgáltatás megítélése tekintetében a perben irányadó 1959-es Ptk. 227. § (1), illetve (2) bekezdés szabályaiból kell kiindulni, melyek szerint a szerződésben kikötött szolgáltatás valamely dolog adására, tevékenységtől való tartózkodásra, vagy más magatartásra egyaránt irányulhat, azonban a lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés semmis. A joggyakorlat mindenekelőtt megkülönbözteti a jogi vagy fizikai lehetetlenség esetkörét. Ezen túlmenően pedig a szubjektív és objektív szempontból lehetetlen szolgáltatást. Fizikailag lehetetlen szolgáltatásról akkor beszélhetünk, ha olyan körülmények állnak fenn, amelyek mellett az adott szolgáltatás teljesítése a tudományosan bizonyított okból fizikailag nem valósítható meg. Ezzel szemben jogilag lehetetlen szolgáltatás esete áll fenn akkor, ha a teljesítés valamely jogszabályi előírás miatt nem valósulhat meg. Ebben a körben is szükséges az objektív vagy szubjektív szempontból lehetetlen szolgáltatások között különbséget tenni, így objektíve lehetetlen, ha jogszabály tiltja azt a konkrét tevékenységet, amelyet a kötelezett vállalt és ilyen esetben ez az érvénytelenség valójában a Ptk. 200. § (2) bekezdésében szabályozott érvénytelenségi okkal konkurál, míg szubjektíve jogilag lehetetlen a szolgáltatás, ha a kötelezett vagy a jogosult személyében rejlő egyedi okra vonatkozó jogszabályi előírás nem teszi lehetővé a szolgáltatás teljesítését.

A lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződést élesen meg kell különböztetni a teljesítés lehetetlenné válásától. Előbbi esetben már a szerződéskötéskor fennálló ok miatt előre látható, hogy a szerződés teljesítése nem lesz megvalósítható. A teljesítés lehetetlenné válásának esete akkor merül fel, ha a szerződéskötést követően jelentkezik olyan akár fizikai, akár jogi körülmény, amely miatt a teljesítést nem lehet megvalósítani. A teljesítés Ptk. 312. § szerinti lehetetlenné válására tehát a szerződéskötést követően bekövetkező események, körülmények miatt kerülhet sor. A lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés esetében ezért az érvénytelenség, míg a teljesítés lehetetlenné válása esetére a szerződésszegés szabályait kell alkalmazni (CD Komplex Kommentár az 1959-es Ptk. 227. § (2) bekezdéséhez).

A bírói gyakorlat által, az említett szempontok szerint differenciálendő jogi kérdéskörrel az új Ptk. előkészítői is foglalkoztak. A kezdeti kodifikátori álláspont az volt, hogy az ilyen jogviszonyokat nem célszerű a semmisség szankciójával sújtani, a Szakértői Javaslat módot kívánt adni a kötelezettnek arra, hogy a szerződéskötéskor fennálló lehetetlenséget a teljesítésig rendelkezésre álló idő alatt orvosolja. A 2013. évi V. tv. (új Ptk.) végül egy kompromisszumos megoldást alkalmaz, a lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződést semmisnek minősíti, azonban külön kitér arra is, hogy a szolgáltatás nem lehetetlen azért, ha a kötelezett a szerződés megkötésekor nem rendelkezik a szolgáltatás tárgyával. A kiinduló szabály kapcsán hangsúlyozandó, hogy a lehetetlen szolgáltatásra kötött szerződés akkor semmis, ha a lehetetlenség objektíve kiküszöbölhetetlen. Egyúttal lehetőséget biztosít még a jogi okból fennálló lehetetlenség esetén is a teljesítési határidőig a semmisség orvoslására. A jogi okból beállt lehetetlenség esetében már az új Ptk. előtt kialakult bírói gyakorlat is ebbe az irányba mozdult el (EBH2003/867. szám alatt közzétett eseti döntés, Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz 2. kötet Volters Kluver Kiadó Budapest 2014 1477-1478. oldal).

A fent kifejtett jogi alapvetéseket a perbeli jogvitára vonatkoztatva az ítéletábra arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kifejezetten beszámítás lehetőségének biztosítása miatt megkötött engedményezési szerződések teljesítése már a szerződések megkötésekor jogi okból lehetetlen volt, tekintettel az alárendelt kölcsön speciális, a Hpt. 5. számú melléklet 19. pont f) pontjában rögzített, a kölcsönvevővel szembeni beszámítási joggyakorlást kizáró szabályra. Az engedményező felperes az említett törvényi tiltás miatt objektíve, jogi okból lehetetlen szolgáltatás teljesítését vállalta az alperesek felé, amikor a követelési jogát úgy kívánta átadni részükre, hogy az utóbb a kölcsönvevővel szemben beszámítható legyen.

A felperes által vállalt szolgáltatás jogi okú lehetetlensége már a szerződéskötéskor fennállt, ezért az engedményezési szerződésekre a Ptk. 237. § (2) bekezdés szerinti érvénytelenség szabályait kell alkalmazni. Az ítéltábla álláspontja szerint tehát az alperesek érvénytelenségi kifogása vezetett eredményre és ez tette megalapozatlanná a felperes keresetét tekintve, hogy az érvénytelenség általános jogkövetkezménye szerint, az érvénytelen szerződésből igény nem érvényesíthető, ezért az érvénytelen, semmis engedményezési szerződésekre ellenérték megfizetési igény nem alapítható.

A kifejtett eltérő jogi indokok mellett az ítéltábla érdemben az elsőfokú bírósággal egyező jogkövetkeztetést vont le a felperesi kereset megalapozatlanságát illetően, ezért a jogi indokolás megváltoztatása mellett, a helyes elutasító rendelkezést tartalmazó elsőfokú ítéletet a Pp. 253. § (2) bekezdésre történt hivatkozással helybenhagyta.

A jogi képviselővel eljáró alperesek részére az ítéltábla a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján rendelt el felperest terhelő perköltség fizetést. A jogi képviselettel felmerült ügyvédi munkadíj összegét a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (1) bekezdés b) pont, valamint (5), (6) bekezdések alkalmazásával határozta meg.

A felszámolás alatt lévő felperes által kezdeményezett perre az 1990. évi XCIII. (Itv.) 62. § (1) bekezdés i) pontja szerint tárgyi illetékfeljegyzési jog vonatkozik. Az emiatt előzetesen le nem rótt fellebbezési illetéket utólag az eredménytelenül fellebbező felperes köteles külön felhívásra az állam részére megfizetni (6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdés, 15. § (1) és (3) bekezdés).

Szeged, 2017. június 1.

Dr. Gaálné dr. Jobbágy Ildikó s.k.	Dobler László s.k.	Béri András s.k.
a tanács elnöke	előadó bíró	táblabíró